

EU:N TOIMIJUUDEN JA VENÄJÄ-POLITIIKAN YMMÄRTÄMINEN LIBERALISMIN AVULLA

Elias Rosengrén
Kandidaatintutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Elias Rosengrén	
Työn nimi EU:n toimijuuden ja Venäjä-politiikan ymmärtäminen liberalismien avulla	
Oppiaine Valtio-oppi	Työn tyyppi Kandidaatin tutkielma
Aika 14.12.2021	Sivumäärä 35
Ohjaaja Ari-Elmeri Hyvönen	
Tiivistelmä <p>Euroopan unioni (EU) on toimija kansainvälisessä politiikassa. Se ei ole kuitenkaan perinteinen toimija, koska se ei ole valtio. EU:n luonne on eräänlainen välimuoto, jolloin sen toiminta näyttää erikoisena. Venäjä on maantieteellisistä, historiallisista ja kulttuurisista syistä erityisen merkittävä Euroopalle. Myöskin Venäjän viimeaikaiset toimet esimerkiksi Ukrainassa ovat luoneet jännitettä kansainväliseen politiikkaan. Tutkielman kysymyksenä on analysoida ja ymmärtää Euroopan unionin toimintaa sen Venäjä-politiikan kautta hyödyntäen kansainvälisen politiikan oppialan liberalistista teoriaa.</p> <p>Liberalistinen teoria tarjoaa käsitteitä, joilla on mahdollista jäsentää Euroopan unionin toimintaa. Liberalismi nostaa yksilön kansainvälisen politiikan päätoimijaksi. Toimijoita analysoitaessa keskeisiä käsitteitä ovat tasavaltalaisuus, keskinäisriippuvuus ja instituutiot. Kun toimijoiden välisistä mieltymyseroista on mahdollista syntyä konflikteja, tarjoaa edellä mainitut liberalismien käsitteet tapoja rajoittaa konfliktin riskiä. Esimerkiksi edistämällä demokratian toteutumista ja luomalla valtioiden välistä keskinäisriippuvuutta talouden ja instituutioiden kautta, voidaan luoda tilanne, jossa konflikteja ei todennäköisemmin synny.</p> <p>EU:n toimintaa tarkastellaan sisällönanalyysillä. Siinä aineistosta poimitaan keskeisiä asioita, joita tulkitaan teorian tarjoamien käsitteiden kautta. EU:n virallisten tiedotteiden sisällön tarkastelulla on mahdollista tunnistaa seuraavia toimia. Venäjän suuntaan EU luo taloudellista keskinäisriippuvuutta sekä muodostaa institutionaalisia sitoumuksia erilaisten sopimusten ja yhteistyömekanismien kautta. Venäjän toimet Ukrainassa EU kuitenkin tuomitsee ja on vastannut niihin taloudellisilla ja diplomaattisilla sanktioilla. EU:n sanktiot ovat kuitenkin yksilöityjä koko Venäjän sijaan. Euroopan unionin Venäjä-politiikka on demokratiaan ja keskinäisriippuvuuteen keskittyvää.</p>	
Asiasanat Euroopan unioni, kansainvälinen politiikka, sisällönanalyysi, Venäjä-politiikka, toimijuus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

Sisällys

1	JOHDANTO	1
1.1	Johdatusta EU:n toimijuuteen ja sen Venäjä-suhteisiin.....	1
1.2	Aineiston esittely	3
2	TEOREETTINEN KEHYS: LIBERALISMI	4
2.1	Kansainvälisen politiikan oppiala ja realismi	4
2.2	Liberalismin perusoletus.....	6
2.3	Liberalismin tarjoamat näkökulmat kansainväliseen politiikkaan.....	8
3	EU:N TOIMIJUUDEN LUONNE.....	11
3.1	EU:n olemuksen keskeneräisyys.....	12
3.2	EU:n toiminta maailmalla	14
3.3	Yhteenveto EU:n toimijuudesta	17
4	SISÄLLÖNANALYYSI	18
5	EU:N VENÄJÄ-POLITIikka	20
5.1	EU:n Venäjä-politiikka yleisesti	20
5.2	Keskinäisriippuvuus.....	21
5.3	Kansainväliset instituutiot ja normit, sekä sanktiot.....	23
5.4	Taloudellinen yhteistyö ja taloussanktiot.....	25
5.5	Tasavaltalaisuus	27
5.6	EU:n Venäjäpolitiikan tämänhetkinen strategia ja yhteenveto	28
6	POHDINTA EU:N VENÄJÄ-POLITIIKASTA JA LIBERALISMISTA.....	30
7	LÄHTEET	32
7.1	Aineisto.....	32
7.2	Kirjallisuus	33

1 JOHDANTO

1.1 Johdatusta EU:n toimijuuteen ja sen Venäjä-suhteisiin

Aivan viime aikoina on maailmanpolitiikassa tilanne kiristynyt, kun Venäjä on lisännyt joukkojaan Ukrainan tuntumassa. Yhdysvallat ja monet eurooppalaiset valtiot ovat antaneet sanallista tukea Ukrainalle. Venäjä ei näytä hyväksyvän Ukrainan lähentymistä länsimaiden kanssa. Etenkin Pohjois-Atlantin puolustusliitto Nato on ollut keskeisenä kysymyksenä Ukrainan ja Venäjän välillä. Nato on toiminut myös instrumenttina, jonka kautta sen jäsenmaat ovat suhteuttaneet toimiaan Venäjän suuntaan. Suurin osa Euroopan unionin (EU) maista kuuluu Natoon. Naton ja Euroopan unionin suhteet ovat erittäin tiiviit. EU toimii maailman politiikassa ja sen toimijuus myös tunnustetaan. Kuitenkin EU voi näyttäytyä siltä, että Venäjää vastustaessa ja sotilaallisen konfliktin uhatessa se on jäänyt sivummalle. Venäjän ja Ukrainan välisessä tilanteessa kyse on Ukrainan lähentymisestä länteen, mutta EU tai esimerkiksi Ukrainan EU jäsenyys ei ole ollut keskiössä. Venäjän ja muun Euroopan historia on pitkä. Euroopan unioni ja Venäjä ovat maantieteellisistä, kulttuurisista ja historiallisista syistä hyvin paljon tekemisissä toistensa kanssa. Vuonna 2013 alkoi Ukrainassa sisäpoliittinen kriisi, joka myöhemmin levisi myös ulkopoliittiseksi, kun vuonna 2014

Venäjä miehitti Ukrainalle kuuluvan Krimin niemimaan. EU:n aloittaessa toimet kriisin ratkaisemiseksi, ovat EU:n ja Venäjän suhteet heikentyneet. Koska EU:n rooli on kuitenkin jäänyt epäselväksi, on sen ja Venäjän suhteita analysoitava. Tutkielman tutkimuskysymys on, että miten EU:n Venäjä-politiikkaa voi ymmärtää liberalistisen kansainvälisen politiikan teorian avulla.

Tutkielman teoreettiseksi viitekehykseksi valitsen kansainvälisen politiikan teoriaperinteen – liberalismiin. Perustelut tälle ovat osaltaan se, että jo aiempi teoreettinen keskustelu EU:sta kertoo, että EU:n luonteen saa parhaiten kuvattua liberalismiin kautta. Esimerkiksi Nicholas Wright (2011) artikkelissaan *The European Union: What Kind of International Actor?* hylkää realismiin liian valtiokeskeisenä saadakseen kyseisellä teoriaperinteellä tarpeeksi hyvää otetta EU:n luonteesta (Wright, 2011, s. 9-10). Myöskin kylmän sodan jälkeistä maailmaa on tutkittu etenkin Yhdysvaltojen vetämänä liberalistisena aikana, jolloin vapaakauppa, demokratia ja keskinäisriippuvuus ovat levinneet käytännössä joka puolelle maailmaa. Aivan viime vuosina muiden suurvaltojen kamppailun lisääntyttyä, sekä EU:n uuden komission myötä, on EU tähynnyt myös perinteisiä voimapolitiittisia keinoja (Hiltunen, 2020). EU:n Venäjäpolitiikkaa tarkastellessa vuonna 2021 tulee vastaan myös geopolitiikkaan ja realismille perinteisiä viittauksia, mutta pitäydyn silti liberalismissa. Mielestäni EU:ta on edelleen paras tarkastella sen avulla. Liberalistinen teoreettinen kehys tarjoaa hienostuneita ja sopivia käsitteitä tutkimaan modernin maailman rakennetta ja toisaalta EU:n geopolitiittinen toimijuus ei näy vielä muutoin kuin puheissa.

Kuitenkin voidakseen ymmärtää EU:n Venäjä-politiikkaa, käsittelen myös EU:n toimijuutta yleisesti. Millainen toimija EU on nykyään ja miten sen toimijuuden luonteen ymmärtämistä auttaa sen jäsentäminen liberalismiin käsitteillä. Näin saadaan mahdollisesti pelkkää Venäjä-politiikkaa kattavampi kuvaus EU:n toimijuudesta, jossa sen suhteet Venäjään toimivat esimerkkinä. Tutkielma etenee siten, että ensin luon teo-

reettisen kehyyksen esittelemällä liberalismiin. Sen jälkeen siirryn tieteelliseen keskusteluun EU:n luonteesta. Ylätason asioiden jälkeen kerron tutkielman toteuttamisen metodista eli sisällönanalyysistä. Metodia hyödyntäen teen analyysiä EU:n ja Venäjän suhteista ja niistä EU:n toiminnoista Venäjällä ja Venäjää kohti, joista se tiedottaa. Lopuksi pohdin aihetta yleisesti ja teen johtopäätökset Euroopan unionin toimijuudesta, sen Venäjä-politiikasta ja liberalismista.

1.2 Aineiston esittely

Euroopan unionin ja Venäjän suhteita ja EU:n toimintaa Venäjää kohtaan käytän aineistona EU:n toimielinten tarjoamia tiedotteita ja faktoja. Etenkin Euroopan unionin ulkoasiainhallinnon eli European Union External Action Service (EEAS) tarjoama materiaali korostuu, koska se vastaa pitkälle EU:n ulospäin suuntautuvasta politiikasta. Käytän myös Euroopan komission laatimia tietoja esimerkiksi EU:n ja Venäjän kauppasuhteista.

Aineiston pyrkimys on olla kattava, joka antaa sekä yleis-, että yksityiskohtaisemman kuvan EU:n toimista Venäjän suuntaan. Aineisto on myös sellaista, josta on mahdollista abstrahoida toistuvia teemoja, joiden ymmärtämiseen liberalismiin tarjoamat käsitteet sopivat hyvin.

2 TEOREETTINEN KEHYS: LIBERALISMI

2.1 Kansainvälisen politiikan oppiala ja realismi

Euroopan unionin toimijuuden tutkiminen kuuluu kansainvälisen politiikan oppialaan. Oppialan päämäärä on tuottaa tietoa kansainvälisestä maailmasta. Oppiala on yhtäältä jo antiikin ajoilta lähtöisin, toisaalta sen nykymuodot ovat suhteellisen tuoreita. Kansainvälisen politiikan oppiala on perinteisesti jakautunut kahteen teoriaan, liberalismiin ja realismiin. Kuitenkin 2000-luvulle tultaessa on syntynyt näitä kahta perinteistä koulukuntaa haastamaan sosiaalisen konstruktivismi erilaisine muotoineen, kuten feministinen lähestymistapa. Kaikki nämä teoriat pyrkivät selittämään sitä, että miksi kansainvälisessä politiikassa toimivat toimijat tekevät sellaisia ratkaisuja, kuin tekevät. Sen lisäksi olennaisia käsitteitä ovat valtioiden välinen anarkia, sekä kansainvälinen oikeus. Realismin voi katsoa perustavan näkemyksiään anarkialle, kun liberalismi painottaa kansainvälistä oikeutta. Realismin ja liberalismin taustalla vaikuttaa vahvasti renessanssin ja valistusajan filosofit. Esimerkiksi Niccolò Machiavelli, Thomas Hobbes, Hugo Grotius, Jean-Jacques Rousseau, Immanuel Kant ja G. W. F. Hegel. Sosiaalinen konstruktivismi on osa postmodernismin aatevirtaa (Hakovirta, 2012, s. 11-22 & 33-35.) Kansainvälisillä teorioilla keskeistä on vallankäyttö. Valta perinteisesti määriteellään kykynä saada toinen käyttäytymään tietyllä tavalla, mitä se toinen ei muutoin tekisi (Dahl, 1957, s. 202-203). Kokonaisuudessaan

voidaan huomata, kuten pian käy ilmi, että kansainvälisen politiikan teoriat tekevät paljon oletuksia ihmisen ja ryhmän luonteista ja käytöksestä sosiaalisissa tilanteissa.

Käytän tutkielmassani liberalistista teoriaa. Liberalismin tarkastelu on kuitenkin syytä aloittaa realismin nopealla kuvauksella, koska liberalismin luonne on helpompi ymmärtää vastakohtaan, kritiikin kohteen ja eräänlaisen ponnistuslaudan kautta. Realismin historian voidaan katsoa kantautuvan antiikin kreikkaan. Nimi, joka aina nostetaan esille tässä yhteydessä, on Thukydides (Forde, 1992, s. 372-373.) Realistisessa teoriassa on toki monia erilaisia painotuksia, mutta yksinkertaistaen kyseessä on näkemys, jossa kansainväliset suhteet perustuvat vahvasti turvallisuuden ja vallan maksimoimisen tähtäävään politiikkaan. Tai toisin sanoen pyritään turvallisuuden ja vallan maksimointiin, koska sen uskotaan olevan ainut varma tapa varmistaa oman valtion jatkuvuus. Taustaoletuksena joillakin realistisen koulukunnan teoreetikoilla on ajatus ihmisluonnon itsekeskeisyydestä ja kyvystä pahaan. Näitä oletuksia ei jokainen teoreetikko tee, mutta oletus ihmisten ja valtioiden arvaamattomuudesta on vahva. Kansainvälisessä politiikassa nähdään, että ei ole olemassa valtiot ylittävää auktoriteettiä, eli valtioiden välillä vallitsee anarkia. Tämä anarkia, johtaa valtakamppailuun, joka puolestaan kiihdyttää esimerkiksi aseellisen voiman rakentamista (Donnelly, 2000, s. 9-11.) Realismissa perusyksikkö, jolla analysoidaan kansainvälistä politiikkaa, on valtio. Valtio myös nähdään yhtenäisenä toimijana (Viotti & Kauppi, 2019, s. 42.) Realismin tunnettu nykyteoreetikko John Mearsheimer esittää realismin viisi perusoletusta ja niistä seuraavat kolme käyttäytymismallia. Perusolettamukset ovat seuraavat. Valtiot ovat päätoimijoita ja systeemi on anarkistinen. Kaikilla valtioilla on sotavoimaa käytössään. On mahdotonta tietää muiden valtioiden aikomukset. Selviytyminen on valtioiden perimmäinen tavoite. Valtiot ovat rationaalisia toimijoita. Näistä oletuksista taas seuraa seuraavanlaiset käyttäytymismallit. Valtiot pelkäävät toisiaan. Valtiot ymmärtävät, että heidän täytyy itse auttaa itseään selviämään. Valtiot pyrkivät maksimoimaan suhteellisen valtansa maailmassa. Näin jokainen maa haluaisi tulla vahvimaksi valtioksi, mikä ajaa ne yhtäältä kasvattamaan omaa asemaansa ja toisaalta estämään muita kasvattamaan omaansa (Mearsheimer, 1994, s. 10-12.)

2.2 Liberalismin perusoletus

Liberalismi ponnistaa realismista ja pyrkii samalla kritisoimaan sitä, sekä tarjoamaan ja osoittamaan tarkemman kuvauksen kansainvälisestä politiikasta. Liberalismi ei kiellä vallan merkitystä tai politiikan anarkistista luonnetta. Kuitenkin liberalismi esittää omat näkökulmansa, joilla myös pystytään vaikuttamaan kansainvälisessä politiikassa. Realismin tavoin liberalismi on teoriaperinteenä laaja ja sen sisällä on paljon eri ajattelijoita ja painotuksia. Liberalismista saatetaan välillä erottaa institutionalismi tai normativismi omiksi teorioikseen. Käsittelen kuitenkin näitä kaikkia suuntauksia liberalismin nimikkeellä, sillä ne kaikki tekevät hyvin samankaltaisia perusoletuksia ja niistä seuraavia päätelmiä. Liberalismi nykyiseltä muodoltaan sai alkunsa valistusajalla. Siinä painotetaan ihmisen vapautta, tiedettä ja rationaalisuutta sekä uskotaan ihmiskunnan edistykseen. Liberalismissa keskiössä ovat yksilön oikeudet ja vapaa markkinatalous (Burchill, 2013, s. 57 & 69-71; Heywood, 2013, s. 31-34.) Liberalismissa yksilökeskeisyys on koko yhteiskunnan läpileikkaava ajatus. Esimerkiksi politiikka nähdään ideoiden markkinoina, joissa ihmiset tekevät mieltymystensä mukaisia päätöksiä (Viotti & Kauppi, 2019, s.121-122).

Perusoletus, josta liberalismissa lähdetään, on, että politiikassa ensisijaiset toimijat ovat yhteiskunnan jäsenet. Nämä jäsenet voivat olla yksilöitä tai ryhmiä, jotka ajavat omia intressejään. Poliittikka on siis sisältyvä sosiaaliseen kontekstiin ja yhteiskunta edeltää valtiota. Ihmisen toimijuudella on merkitystä. Ihmisten toimijuutta taas ohjaa heidän yksilölliset omat mieltymykset. Tästä oletuksesta seuraa seuraavat johtopäätökset. Tällöin valtion toimintaa rajoittaa yhteiskunnan jäsenten intressit. Poliittinen järjestys rakentuu sen mukaan, miten yksilöt muodostavat yksityisiä järjestelyitä ja sopimuksia muiden kanssa. Valtiot eivät myöskään ole ainoita toimijoita. Sen sijaan

tunnistetaan myös kansainvälisten ja ei-valtiollisten organisaatioiden toimijuus. Liberaaliteoria on siis individualistinen ja näkemys yhteiskunnasta, sekä kansainvälisestä politiikasta on pluralistinen. Yksilöt eivät ole automaattisesti valtion politiikan puolella, vaan anarkistinen luonne ilmenee jo yhteiskunnan sisällä. Myöskään valtion toimintaa ei voi ennustaa täysin sen suhteesta muihin valtioihin (Moravcsik, 2000, s. 6-7; Viotti & Kauppi, 2019, s. 118-119.)

Kaikki valtioiden hallitukset kuvaavat tällöin jotakin osaa yhteiskunnasta, joiden intressit näkyvät politiikassa. Hallinto on toisin sanoen mekanismi, jolla kuvataan jotakin tai joitakin sosiaalisia ryhmiä. Väestön edustuksellisuuden määrällä on siis seurauksia. Edustuksellisuus voi tapahtua monin eri tavoin. Esimerkiksi virallisilla äänestyksillä, tai epävirallisemmilla vaikutustavoilla. Karkeasti esitettynä puhdas yksinvaltius edustaa yhden miehen intressejä ja puhdas suora demokratia koko väestön näkemyksiä. Käytännössä hallintamuodot ovat jotakin tältä väliltä. Jos edustuksellisuus painottuu liikaa vain tietyille näkemykselle, voi käydä niin sanottu politiikan kaappaus. Tällaisessa kaappauksessa pieni ryhmä, joka ei kuitenkaan edustaisi koko väestöä, pääsee ajamaan omia etujaan (Moravcsik, 2000, s. 9-10.)

Valtioiden käytös kansainvälisessä politiikassa kuvastaa siis niiden hallitsevien osien mieltymyksiä. Liberalismi hylkää ajatuksen, että kansainvälisissä suhteissa sota- ja turvallisuuskysymykset ovat vääjäämättä keskiössä. Valtioiden toiminta ei johdu niinkään tietyistä olemassa olevista rakenteista, maantieteestä tai geopoliittisista rajoitteista, eli ylhäältä tulevasta tai valmiiksi olevasta "tarjonnasta". Sen sijaan toiminta määräytyy sen mukaan, mitä valtiot haluavat ja millaiselle toiminnalle on yksilöiden tasolla "kysyntää" (Moravcsik, 2000, s. 10-11; Viotti & Kauppi, 2019, s. 119-120.)

2.3 Liberalismin tarjoamat näkökulmat kansainväliseen politiikkaan

Kansainvälisen politiikan oppialan tarkoitus on ymmärtää kansainvälisen järjestelmän toimijoiden käytöstä. Liberalismin näkökulmasta keskeistä on se, kuinka voidaan anarkistisessa järjestelmässä luoda ja ylläpitää rauhaa ja yhteistyötä. Liberalismissa korostetaan useammin niin kutsuttua pehmeää vallankäyttöä, jonka yksi nykyajan arvostetuin liberalismiin teoreetikko Joseph Nye teki tunnetuksi (Nye, 2008, s. 94). Vastinparina pehmeälle vallankäytölle on kova vallankäyttö, joka on pakottamista ja ilmenee usein sotilaallisena voimankäyttönä. Sen sijaan pehmeässä vallankäytössä pyritään saamaan toinen käyttäytymään haluamallaan tavalla vaikuttamalla toisen mielityksiin, niin että se, johon vaikutetaan, haluaa itsekin sitä muutosta. Eli toisin sanoen toimija voi vetää puoleensa toisen toimijan. Tapoja miten tämä toimii, ovat muun muassa pyyteetön hyvä käytös, sekä omien toimien ja ideaalien loistokkuus ja tehokkuus (Vuvin, 2009, s. 8-9; Fan, 2008, s. 1-2.) Ensimmäiseksi esittelen tasavaltalaisen näkökulman, jossa keskitytään valtioiden hallintojen edustuksellisuuteen. Toisena näkökulmana esittelen keskinäisriippuvuuden toimijoiden kesken. Viimeisenä näkökulmana esittelen instituutioiden ja normien merkityksen liberalismissa.

Tasavaltalaisessa liberalismissa esitetään demokraattinen rauhan teoria ja väitetään, että kun valtiolla on hyvä edustus väestöstään, niin se ei, tai todennäköisesti ei, käytädy aggressiivisesti. Syynä tähän on se, että sota tuo paljon kärsimystä ihmisille. Eli jos on valtioita, jotka tekevät aggressiivista politiikkaa, niin se kertoo huonosta edustuksellisuudesta. Näissä valtioissa on vain pienen ryhmän intressit esillä. Tämä ajatus nousee jo valitusfilosofi Immanuel Kantin teoksessa Ikuiseen rauhaan. Siinä Kant nostaa esiin juuri sen, että ei kansalaiset halua sotaa, koska he joutuvat itse siitä maksamaan omaisuudellaan ja kenties hengellään. Näin ollen tasavallat eivät juuri halua sotaa (Kant, 2015, s.31-35.) Tasavaltalaisen liberalismiin samansuuntainen näkemys on, että myös sosiaalisen vallan ja esimerkiksi varallisuuden suhteellisen oikeudenmukainen jakautuminen varmistaa sen, että yhteiskunta pysyy yhtenäisenä. Tai vastaavasti jos on liian suuria eroja, niin jokin ryhmä voi sitä hyödyntää omaksi edukseen

(Moravcsik, 2000, s. 22-25.) Eli demokraattinen yhteiskunta on sekä sisäisesti, että ulospäin rauhanomainen. Tiivistetysti liberaalit, demokraattiset valtiot eivät itse halua sotaa ja toisaalta ne näkevät muut vastaavat valtiot myös rauhanomaisina (Meiser, 2018 s. 1-2.)

Toinen merkittävä näkökulma on kaupankäynnin ja talouden keskinäisriippuvuus. Liberalismissa nähdään, että uuden ajan merkantilismi ja kilpailu resursseista johti moniin sotiin. Keinotekoiset rajaukset johtavat konfliktiin maa-alueista ja resursseista. Näin ollen vapaa kauppa, irti rajoituksista, takaa rauhan. Vapaa kauppa rikkoo valtioiden rajat ja tuo yhteen yksilöitä. Yksilöt hyötyvät kaupankäynnistä, joka kannustaa yhteisymmärrykseen. Monet liberalistit ajattelivat, että kun pääoma, työvoima ja hyödykkeet liikkuvat vapaasti, niin se asettaa myös rajoitteita valtiolle toimia. Tämä luo keskinäisriippuvuutta yksilöiden, sosiaalisten ryhmien ja lopulta valtioiden välille. (Burchill, 2013, s. 65-66.) Valtioiden välistä keskinäisriippuvuutta voi kuvata myös negatiiviselta kannalta. Eli kuinka suuri hinta olisi rikkoa ihmisten, hyödykkeiden ja pääoman vapaa liikkuvuus ja yhteys. Liberalismin kaksi nykyistä tunnettua teoreetikkoa Robert Keohane ja Joseph Nye ovat kehitelleet keskinäisriippuvuudesta tarkempaa kompleksista keskinäisriippuvuuden teoriaa. Yksi esimerkki on kylmän sodan ajalta, kun Yhdysvallat ja Neuvostoliitto olivat keskinäisriippuvaisessa suhteessa ydinaseiden suhteen. Kumpikaan ei voi käyttää ydinaseita vaarantamatta myös omaa maataan. Tässä ajattelussa olennaista on ymmärtää, että se mitä tapahtuu jossakin, vaikuttaa myös muualla asuviin ihmisiin ja valtioihin. On nostettava vielä huomio, että kompleksisessa keskinäisriippuvuudessa riippuvuus ei ole välttämättä tasaista. Sen sijaan juuri epäsymmetrinen keskinäisriippuvuus luo mahdollisuuksia toimijoille vaikuttaa toiseen osapuoleen enemmän (Keohane & Nye, 1977, s. 9-11.)

Viimeisenä näkökulmana esittelen kansainväliset instituutiot ja normit. Nämä joskus erotellaan liberalismista, mutta katson, että yleisluontoisessa katsannossa liberalismissa se on hyvä esitellä, koska se on hyvin samankaltaista kuin valtioiden välinen

keskinäisriippuvuus esimerkiksi taloudessa. Myös tämän tutkielman kohteen, Euroopan unionin, kontekstissa instituutiot ja niiden merkitys kuuluu teemaan. Ajatus on, että luodaan valtioita yhdistäviä ja ylittäviä instituutioita, joilla on jonkin kaltaista valtaa. Tällaisten kansainvälisten organisaatioiden historia ulottuu pitkälle, mutta yksi hyvä esimerkki on Kansainliitto. Kansainliitto perustettiin ensimmäisen maailmansodan jälkeen ja sen tarkoitus oli rajoittaa valtioita käymästä aseellisia konflikteja. Toisen maailmansodan jälkeen Kansainliitosta tuli pidemmälle viety versio eli Yhdistyneet kansakunnat. Tapoja, kuinka ylikansalliset instituutiot siis toimivat vaikuttaen muihin, ovat monesti taloudelliset sanktiot, tuomioistuimet, jotka käsittelevät ihmisoi-keusrikkomuksia, sekä sopimukset. Tämä on tavallaan yksi keskinäisriippuvuuden muoto. Kansainväliset instituutiot voivat olla hyvin vaikutusvaltaisia ja luoda näin normia. Valtioiden kynnyksellä ylittää tämä normi voi olla suuri.

Liberalismissa perustoimijana on yksilö. Kun valtioissa vallitsee lait ja demokratia ja kun luodaan toimijoiden välistä keskinäisriippuvuutta talouden ja yhteisten sääntöjen kautta, niin saadaan aikaan rauhaa ja turvallisuutta. Pehmeitä keinoja käyttäen, ihmisten mieltymykset huomioon ottaen ja vaurauden ja yhteistyön kautta katsotaan, että saadaan parempia tuloksia aikaiseksi, kuin esimerkiksi aseellisen voiman kasvatamisen kautta.

3 EU:N TOIMIJUUDEN LUONNE

EU:n Venäjä-politiikan ymmärtämiseksi käsittelen ensin, millainen toimija EU tarkemmin on. Eli millä tavoin se kertoo itsestään, sekä miten EU:n luonnetta kuvataan tieteellisessä keskustelussa. Toimijuus kansainvälisesti vaatii yleensä jonkin kaltaista kykyä luoda suhteita muihin toimijoihin, eli toisin sanoen osoittaa itse olevansa sellainen toimija, jota muut voivat lähestyä. Koska maailma koostuu valtioista, ei EU:n rooli ole aina aivan selvä. Esimerkiksi mediassa EU:n toiminnasta voi saada ristiriitaisen kuvan (Yle, 12.10.2021; SST, 19.10.2021).

Aloitan EU:n luonnehdinnan esittämällä, miten EU itse omilla sivuillaan kertoo itsestään ja omasta toimijuudestaan. "Moninaisuudessaan yhtenäinen". Näin kuuluu Euroopan unionin tunnuslause. Euroopan unioni omilla nettisivuillaan kertoessaan perustietoa itsestään aloittaa kohdalla "Tavoitteet". EU:n luonnehdinta jatkuu arvoista EU:n historiaan, jonka alussa todetaan, että "Euroopan unioni (EU) on ainutlaatuinen taloudellinen ja poliittinen liitto, jonka 27 jäsenmaata kattavat suuren osan Euroopan mantereesta". Kuvaavaa siis on, että tämän tarkkarajaisempaa määritelmää ei ole. Ei ole olemassa vastaavaa instituutiota maailmassa tai mitään konseptia, jolla kuvata EU:ta. Euroopan unionin historia ulottuu toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan, jolloin pyrittiin luomaan taloudellista yhteistyötä Euroopan maiden välille tavoitteena ehkäistä konflikteja. Tästä eteenpäin Euroopan unioni on kehittynyt yhtäältä lisäämällä omaa toimintaansa eri politiikan osa-alueilla ja toisaalta tuomalla mukaan uusia

jäsenmaita unioniin. Nykyään EU:n sisäinen integraatio on lisääntynyt. Euroopan unioni on maailman suurin kauppaliittoutuma, jolla on maailman suurin sisämarkkina-alue, sekä ulospäin suuntautunut talous. EU on maailman suurin teollisuustuotteiden ja palvelujen viejä ja yli 100 maan suurin tuontimarkkina-alue. Alkuperäisen jäsenvaltioiden välisen vapaakaupan saavutettuaan, EU keskittyy nykyään maailmankaupan vapauden edistämiseen. Euroopan unioni tarjoaa apua maille, sekä Euroopassa, että muualla maailmassa humanitaaristen kriisien keskellä. EU on jäsenmaidensa kanssa maailman johtava humanitaarisen avun antaja. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimijuus ulottuu EU:n tavoitteisiin edistää vakautta, turvallisuutta, hyvinvointia, demokratiaa, perusvapauksia ja oikeusvaltioperiaatetta kansainvälisellä tasolla (Euroopan unioni.)

3.1 EU:n olemuksen keskeneräisyys

Euroopan unionin toimijuuden huomattavimmat osoitukset ja saavutukset sen omasta mielestä vaikuttavat kuuluvan ensi sijassa talouteen, kehitysyhteistyöhön ja arvojohtajuuteen. Tieteellisessä keskustelussa EU:n toimijuus on epämääräinen ja ongelmallinen, mutta myös sellainen, joka on globaali toimija. EU:n Ulko- ja turvallisuuspolitiikka kuuluu edelleen pääosin sen jäsenmaille. Yhteistä linjaa kaikkiin ulkopolitiittisiin kysymyksiin ei ole ja sellaisen saaminen vaatii sopimukseen pääsemistä. EU on eräänlainen hybridi, joka toisilla politiikan osa-alueilla vaikuttaa enemmän ja toisilla vähemmän (Ojanen, 2021 s. 188-189.) Yhtäältä on katsottu, että EU:lla sekä on, että puuttuu valtion perinteisiä ominaisuuksia, sekä on, että puuttuu perinteisen kansainvälisen organisaation ominaisuuksia. EU:n toimijuus on ikään kuin keskeneräinen, mutta kehittyvä. (Wright, 2011, s. 9-10.) Toisaalta voidaan kuvata, että EU:n toimielimet, ovat ominaisuuksiltaan valtiollisia vastineita. Esimerkkejä ovat parlamentti, joiden edustajat äänestetään säännöllisillä vaaleilla. Parlamentti säätää lakeja ja säädöksiä rutiininomaisesti. EU:lla on kattava byrokratia. Komission vastuualue on ver-

rattavissa ministeriöön. On Eurooppa-neuvosto, joka toimii eräänlaisena kollektiivisena presidenttiytenä kootessaan kaikkien jäsenmaiden päämiehet. Sen lisäksi on tuomioistuin ja keskuspankki. Kuitenkin yksi valtiolle olennainen ominaisuus, mikä EU:lta puuttuu, on toimeenpaneva elin. Euroopan unionilla ei siis ole toimeenpanevaa elintä, jolla olisi alueellaan voimankäytön monopoli. Sen sijaan jokainen jäsenmaa itse toimeenpanee EU-lainsäädäntöä omaan lainsäädäntöön sopivaksi (Böröcz & Sarkar, 2005, s. 154-155.)

Eli väite on, että EU ei ole valtio, koska sillä ei ole toimeenpanovaltaa. Toimeenpanovallan ydin taas perustuu viime kädessä valtion väkivallan monopoliin ja EU:lla ei ole omaa armeijaa. Toisin sanoen alueellisessa puolustuksessa EU on toimija hädin tuskin ollenkaan (Jørgensen & Schwartzman, 2016, s.7). Kuitenkin vuodesta 2003 saakka EU on osallistunut kriisinhallintaoperaatioihin, sekä se on muodostanut nopean toiminnan joukot. Vuoden 2009 Lissabonin sopimuksessa EU:lle luotiin ulkoasiainhallinto, sekä kirjoitettiin ylös niin sanotut puolustus- ja solidaarisuuslausekkeet, jotka velvoittavat jäsenmaat antamaan apua ja puolustamaan toisiaan. (Ojanen, 2021, s. 193.) EU:n ulkoministerin viran ja ulkoasiainhallinnon luominen on edistänyt EU:n kykyä muodostaa sekä monenkeskisiä, että kahdenkeskisiä suhteita (Jørgensen & Schwartzman, 2016 s. 17). Viime vuosina EU:ssa on luotu uusia välineitä, joilla voidaan rahoittaa yhteisiä sotilashankintoja, sekä syventää yhteistä puolustuksellista toimintaa. Yhteisessä puolustuksessa myös Nato on keskeinen. Kuitenkaan jäsenmaat eivät vielä näe puolustuksellisia asioita samalla tavalla ja kaikki eivät kuulu Natoon, kuten Suomi, jolloin edistys on hidasta ja osin sekavaa. Sekavasta tilanteesta esimerkkinä toimii mekanismi, jossa maat, jotka haluavat syventää yhteistyötä, voivat näin tehdä. Kuitenkin silloin hämärtyy se raja, että onko kyse EU:n toiminnasta vai vain muutamien maiden (Ojanen, 2021, s. 200-205.)

Kokonaisuudessaan voi sanoa, että EU:n olemus siis poikkeaa valtiosta sen toimeenpanevan vallan ja väkivaltamonopolin puutteen vuoksi. Silti se on ajan myötä kehittänyt näitä ominaisuuksia vastaamaan toimeenpanevaa valtaa. EU:n toiminnasta on tullut entistä selkeämpää ja yhdenmukaisempaa. Puutteet vaikuttavat kuitenkin merkittävästi siihen, miten EU toimii muun muassa Venäjän kanssa.

3.2 EU:n toiminta maailmalla

Liberalismin käsitteet taloudellisesta keskinäisriippuvuudesta, demokratian ja ihmisoikeuksien ajamisesta, sekä pyrkimyksestä kansainvälisten instituutioiden ja normien luomaan sääntöpohjaiseen maailmanjärjestykseen ovat keskiössä EU:n toiminnassa. EU on omalla suurella taloudellisella koollaan saanut vipuvartta ja pystynyt neuvottelemaan sekä kahdenvälisesti, että monenkeskisesti sopimuksia, jotka päästävät muita maailman valtioita EU:n kauppaa-alueelle. Monilla valtioilla on nykyään viralliset suhteet EU:hun. Tämä on mahdollistanut näiden maiden pääsyn kaupankäyntiin, mutta se on myös muokannut niiden valtioiden omia lakeja ja standardeja. Eli EU on olemukseltaan sellainen, jonka kanssa halutaan tehdä kauppaa, tai toisaalta on välttämätöntä tehdä kauppaa. EU on voinut käyttää pehmeää valtaa luomalla sellaiset instituutiot ja standardit kaupankäyntiin, johon muutkin valtiot ovat halunneet päästä mukaan. EU on pystynyt luomaan yleistä sääntelyä ja normia kaupankäyntiin (Wright, 2011, s. 20-24.) Juuri EU:n sisäinen taloudellinen integraatio on luonut tehnyt EU:sta tosiasiallisen kansainvälinen toimijan jo vuonna 1957, kun Rooman sopimuksella perustettiin Euroopan talousyhteisö. Tämä EU:n varhainen kehitysaste on jo tehnyt EU:sta kansainvälisen toimijan juuri tullionin takia. Paitsi että EU:n sisällä ei ollut tulleja, niin tällä on vaikutusta myös EU:n ulkopuoliseen maailmaan. Sekä EU:n, että muiden maiden on otettava kaupankäynnissään tämä huomioon (Jørgensen & Schwartzman, 2016, s. 1.) Liberalismin näkökulmasta EU pyrkii luomaan sekä keskinäisriippuvuutta maailmaan, että normatiivista standardia talouden kautta. Näissä

esimerkeissä etenkin epäsuoratapa välittyy, eli muun maailman reagointi EU:n ensisijaisesti itseä koskeviin järjestelyihin.

EU on myös maailman suurin kehitysavun antaja. Kehitysyhteistyöprojektien tavoite on luoda vaurautta, hyvinvointia, sekä edistää rauhaa ja demokratiaa. Liberalismin näkökulmasta kehitysyhteistyön voidaan katsoa luovan rauhallisempaa maailmaa, jota kuvastavat keskinäisriippuvuus sopimuksissa ja taloudessa, sekä demokratian aiheuttama maiden välinen harmonia. On siis luonnollista, että EU on panostanut tähän puoleen. Ensinnäkin kehitysyhteistyö vahvistaa, sekä voi luoda uutta taloudellista yhteistyötä. Toisena tärkeänä puolena on, että se luo EU:n näköistä demokratiaan, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksiin perustuvaa kulttuuria, joka hyödyttää EU:ta itseään.

EU on sekä itse, että jäsenmaidensa kautta todella merkittävä rahallinen tuki muun muassa YK:lle. Yhtäältä on siis katsottu, että EU:lla on paljon valtaa kansainvälisissä organisaatioissa juuri kokonsa tai useiden suurien ja vauraiden jäsenmaidensa kautta (Böröcz & Sarkar, 2005, s. 157). Toisaalta on raportoitu, että EU suuresta taloudellisesta vaikutuksestaan huolimatta jää oletettua pienemmäksi toimijaksi, esimerkiksi juuri YK:ssa. EU ei ole onnistunut taloudellisista, maantieteellisistä ja demografisista ominaisuuksista huolimatta realisoimaan näitä vastaavaa voimaa (Jørgensen & Schwartzman, 2016, s. 14-15.) EU:n toimintaa on hyvä ymmärtää liberalismin näkökulmasta, kun se pyrkii vaikuttamaan kansainvälisissä instituutioissa. Kansainvälisissä instituutioissa EU:n vaikutusvallan määrä ei ole kuitenkaan varma.

EU:n taloudelliset instrumentit eivät rajoitu vain positiivisiin kauppasuhteiden luomiseen ja kehitysavun antamiseen. EU monesti laittaa myös taloudellisia sanktioita muille maille. Tämä on erityisen mielenkiintoinen yksityiskohta, kuinka EU käyttää valtaa, koska sen asettamat sanktiot eivät yleensä ole sellaisia, kuin mitä sanktioilla

tarkoitetaan. Sanktiot ovat yleensä totaalisia taloudellisia saartoja, jotka läpileikkaavat koko kohdemaan. Sen sijaan EU:n sanktiot koskevat yleensä vain tiettyä pientä joukko ihmisiä, yrityksiä ja hallituksia koko maiden sijaan. Näitä kutsutaan ”rajoittaviksi toimenpiteiksi”. Huomionarvoista onkin, että EU voi samanaikaisesti asettaa pakotteita, sekä antaa kehitysapua kohdemaahan (Portela, 2016, s. 36-37.) EU:n asettamat sanktiot voidaan luokitella kolmeen eri ryhmään, jotka antavat suuntaa, millaisia sanktioita EU toimeenpanee. Ensin on YK:n luomat sanktiot, jotka EU vain toimeenpanee. Aloite ei siis synny EU:lta ja niiden legitimitetti nojaa YK:n universaaliuteen. Toisena ryhmänä on EU:n lisäsanktiot YK:n sanktioiden lisäksi. Niiden tarkoitus on vahvistaa YK:n tavoitetta, mutta ovat EU:n itse aloittamia. Tällaisia on muun muassa Irania vastaan nostetut sanktiot. Kolmas ryhmä on EU:n omat sanktiot. EU on laittanut sen omia sanktioita, silloin, kun YK:n turvallisuusneuvosto ei ole päässyt yksimielisyyteen. Myöskin voidaan katsoa, että EU:n omat intressit ovat tässä takana. Esimerkki tällaisesta on Venäjä ja Syyria, kun Venäjä YK:n turvallisuusneuvoston jäsenenä on voinut estää YK:n laajuiset pakotteet (Biersteker & Portela, 2015, s. 1-2.) Yleisimpiä tapoja sanktioida ovat varojen jäädytykset, matkustuksen ja investoinnin kieltäminen, kehitysavun lopettaminen ja ase, kauppa ja hyödykerajoitukset. Tavoitteena on yleensä vaikuttaa käytökseen, rajoittaa kohteen toimintakykyä, sekä viestiä kohteen vääristä toimista (Dreyer & Luengo-Cabrera, 2015, s. 7.)

EU pyrkii toimimaan globaalisti. Kuitenkin EU:lle naapurussuhteet ovat olleet toiminnassa huomattavimmat ja tavoitteena on ollut lähialueiden vakaus (Ojanen, 2021, s.193). Maantiede korreloi vahvasti EU:n kanssa yhteistyötä tekevien maiden kanssa. Myös yleinen vaikuttavuus ulottuu vahvimmin juuri näihin maihin ja alueisiin. Näitä maita tai alueita ovat erityisesti Pohjois-Afrikan maat, Lähi-idän maat sekä Venäjä (Richard & Van Hammen, 2013, s. 21.) Tai toisin sanottuna EU ei ole kovinkaan huomioonotettu toimija esimerkiksi Brasiliassa, Etelä-Afrikassa, Kanadassa ja Australiassa (Laura, s. 174.) Toisaalta EU:n toiminnan vahvuus juuri sen lähialueilla on vastaava valtioiden yleensä toiminnan laajuuteen. Lähempänä olevien kanssa on helppompia toimia. Myöskin EU:n lähialueilla Lähi-Idässä ja Pohjois-Afrikassa on paljon

köyhiä maita, joihin tehdä kehitysyhteistyötä, ja joilla itsellään puuttuu vahva taloudellinen kapasiteetti.

3.3 Yhteenveto EU:n toimijuudesta

Yleiskuva on se, että EU on globaali toimija. EU ei kuitenkaan ole valtio, koska siltä muun muassa puuttuu toimeenpaneva voima. Tästä seuraa se, että EU:n toimijuus riippuu usein jäsenmaiden kyvystä päästä yhteisymmärrykseen. Tämä tekee EU:n toiminnasta yleensä hitaampaa tai vähemmän tehokasta. EU:n yhtenäisyyttä on kuitenkin syvennetty, jolloin on saatu välineitä toimia tehokkaammin kansainvälisessä politiikassa. EU:n toimijuus syntyy pitkälti sen omasta fyysisestä koostaan, suuresta taloudesta ja normatiivisesta asemasta maailmassa.

Liberalismi auttaa ymmärtämään EU:n toimijuutta, koska EU vaikuttaa etenkin kauppasuhteilla ja taloudellisten standardien luomisella. EU toimii pääosin pehmeillä keinoilla vaikuttaen toisiin siten, että myös vastapuoli haluaa muutosta tai hyötyy EU:n toimista. Valtiollisen toimeenpanovallan ja väkivaltamonopolin puuttuessa ainoat pakottavan voimankäytön instrumentit EU:lla ovat taloudelliset sanktiot sekä erilaiset diplomaattiset keinot. Monenkeskisyys, markkinatalous ja demokratia ovat EU:n tavoitteita, joita se ajaa etenkin kehitysyhteistyöllä. Erityisen vahva EU:n toimijuus on juuri sen lähialueilla. Osittain siksi, että ne ovat maantieteellisesti lähellä ja osittain siksi, että ne maina ovat soveltuvia EU:n pyrkimyksille luoda monenkeskistä yhteistyötä ja demokratiaa.

4 SISÄLLÖNANALYYSI

Tämän tutkielma noudattaa laadullisen tutkimuksen periaatteita. Tutkielman metodina on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on sekä yksittäinen metodi, että teoreettinen viitekehys. Sisällönanalyysissä aineistosta kerätään tutkimuksen kannalta kiinnostavat asiat. Nämä asiat voidaan analysoida luokitellen, teemoitellen tai tyyppitellen. Aineistoa analysoidaan jonkin tietyn päättelymuodon kautta. Tietoteoriassa perinteisesti tehdään jako kahteen päättelyn perusmuotoon. Kaksi muotoa ovat induktiivinen ja deduktiivinen päättely. Induktiivinen päättely on sitä, että yksittäisistä havainnoista muodostetaan suurempia kokonaisuuksia. Tätä voidaan kutsua myös aineistolähtöiseksi analyysiksi. Deduktiivisessa päättelyssä havainnot asetetaan jo valmiiksi olevaan teoriaan. Tässä ikään kuin todistetaan teoria. Deduktiivista muotoa voidaan kutsua teorialähtöiseksi analyysiksi. On kuitenkin kolmaskin tapa tehdä päättelyä. Tätä kutsutaan abduktiiviseksi päättelyksi. Abduktiivisesta päättelystä on kyse, kun aineistoa analysoitaessa on valmiiksi jokin johtoajatus. Tätä voidaan kutsua teoriaohjaavaksi analyysiksi. Aineistoa pelkistetään ja ryhmitellään kuten aineistolähtöisessä analyysissä, mutta kuitenkin taustalla on teoria, joka antaa käsitteet ja niin sanotun ”punaisen langan”. Uutta teoriaa ei siis lähdetä muodostamaan, mutta myöskään valmista teoriaa ei varsinaisesti pyritä todistamaan. Sen sijaan pyritään tekemään järkevä arvaus. Toisin sanoen premissien johtopäätös ei ole välttämättä tosi, mutta on kuitenkin rationaalinen ja todennäköinen (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 91-97 & 117.)

Käytän metodina tässä tutkielmassa abduktiivista teoriaohjaavaa analyysiä. Perustelut sille, että miksi käytän tätä metodia, ovat seuraavat. Kuten teoriaosuudessa olen esitellyt, niin on olemassa hyvin vakiintuneita teorioita, joilla kansainvälistä politiikkaa tarkastellaan. Yksi näistä on liberalismi, joka on muodostunut parin vuosisadan aikana. Näin ollen se on siis hyvin vakiintunut, käytetty ja uskottava. Se myös tarjoaa hyvän tarkastelukulman Euroopan unionin toimijuuden analysointiin. Ei olisi siis mielekästä lähteä muodostamaan aineistosta tekemäni analyysin pohjalta uutta teoriaa, jolloin aineistolähtöinen analyysi ei tässä tapauksessa ole sopiva. Teorialähtöisen analyysin ongelma taas on, että aineiston valinta olisi rajoittuneempaa. Teorialähtöinen analyysi pyrkisi myös todistamaan teoriaa, jota ei laadullisella tutkimuksella perinteisesti katsota voivan tehdä. Se vaatisi pikemminkin määrällistä tutkimusta ja isompaa aineistoa (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 97.)

5 EU:N VENÄJÄ-POLITIikka

5.1 EU:n Venäjä-politiikka yleisesti

Tässä luvussa analysoin Euroopan unionin Venäjä-politiikkaa liberalismien avulla. Liberalismi tarjoaa sekä sellaiset toimijan olemuksen oletukset, että toimintaa jäsentävät käsitteet, joilla Euroopan unionin toimijuutta on mahdollista ymmärtää. EU:n toimijuudesta yleensä, sekä sen suhteista Venäjään kertovissa tiedotteissa on mahdollista tunnistaa sellaisia oletuksia, jotka pitävät yksilöä analyysin perusyksikkönä. Erotuksena esimerkiksi realismi, jossa analyysin perusyksikkönä käytetään valtiota. Yksilöiden muodostama tahto ohjaa EU:n toimintaa ja sen toiminta jäsentyy liberalismien olennaisilla käsitteillä; tasavaltalaisuudella, keskinäisriippuvuudella ja kansainvälisillä instituutioilla ja normeilla. Nämä liberalismien käsitteet toimivat siis ”punaisena lankana” pyrittäessä ymmärtämään EU:n toimijuutta Venäjän suhteen.

EU:n toimijuuden liberalistinen pohja näkyy sen yleisluontoisissa väitteissä. Esimerkiksi *“Modern day challenges can best be approached through a sense of joint responsibility and understanding. The EU works in close cooperation with international partners, including Russia. A broad range of foreign policy questions, including security, are best approached through a sense of mutual understanding and concern.”* eli *“Moderneja haasteita*

lähestytään parhaiten yhteisen vastuunkannon ja ymmärryksen kautta. EU työskentelee läheisessä yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden, myös Venäjän, kanssa. Suurta valikoimaa ulkopolitiikan kysymyksiä, myös turvallisuutta, on paras lähestyä yhteisen ymmärryksen ja huolen kautta”. Toinen esimerkki on “...*detailed understanding of Russian priorities and policies on international issues...*” eli “...yksityiskohtainen ymmärrys Venäjän prioriteeteista ja kansainvälisestä politiikasta...” (EEAS, 3.3.2020.) Ensimmäinen väite, joka puhuu parhaasta tavasta lähestyä moderneja ongelmia yhteisymmärryksessä ja vastuussa, luo kuvan, että modernit ongelmat todella olisivat yhteisymmärryksen kautta ratkaistavissa. Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, että näin on. Esimerkiksi realismin näkökulmasta jokaisen valtion oman turvallisuuden varmistaminen luo tasapainon. Toinen esimerkki esittää hyvin EU:n liberalismiin pohjautuvan käsityksen, jossa yksi perusolettamuksista on, että valtiot koostuvat yksilöistä yksilöllisillä mieltymyksillä. Tällöin ei ole täysin selvää, mitkä Venäjän tavoitteet ovat. Toisin sanoen turvallisuuden tai vallan maksimointi eivät ole päämääriä, joihin EU automaattisesti olettaisi Venäjän tähtäävän. Suhteita on siis ylläpidettävä, jotta saadaan tietoa siitä, mihin Venäjä pyrkii.

5.2 Keskinäisriippuvuus

Yleisesti Euroopan unionin ja Venäjän suhteet ovat monimutkaiset. Krimin valtaamisen ja Ukrainan kriisin takia EU:n ja Venäjän suhteet ovat heikenneet. Kuitenkaan suhteita ei ole laitettu täysin poikki. Euroopan ulkosuhdehallinto (EEAS) tiedotteessaan EU:n ja Venäjän suhteiden faktoista aloittaa toteamuksella, että “*The European Union (EU) and Russia remain closely interdependent*”, eli “EU ja Venäjä ovat läheisesti keskinäisriippuvaisia” (EEAS, 3.3.2020). Tämä antaa jo hyvän yleiskuvan siitä, miten EU näkee toimijuutensa. Ensinnäkin EU on sellainen yhtenäinen kokonaisuus, joka voi olla toimija. Toisekseen kaikista EU:n ja Venäjän suhteiden haasteista huolimatta keskinäisriippuvuussuhteessa oleva toimija. Keskinäisriippuvuuden käsitettä käytetään

tässä suoraan, mikä kertoo liberalismiin vahvasta vaikutuksesta. Keskinäisriippuvuuden voi ymmärtää myös pehmeän vallan käyttönä. EU:n kovat pakottavat keinot ovat rajalliset, joten keskinäisriippuvuutta luomalla voidaan vaikuttaa positiivisten viestien kautta.

Euroopan ulkosuhdehallinnon sivuilla kerrotaan EU:n ja Venäjän suhteista. *"Since 2014 the illegal annexation of Crimea and the conflict in Eastern Ukraine have seriously affected the bilateral political dialogue. As a result, some of the policy dialogues and mechanisms of cooperation are temporarily frozen, and sanctions directed at promoting a change in Russia's actions in Ukraine have been adopted. However, Russia remains a natural partner for the EU and a strategic player combating the regional and global challenges."* Eli "Vuodesta 2014 lähtien Krimin laitton haltuunotto ja konflikti Itä-Ukrainassa on merkittävästi vaikuttanut kahdenväliseen poliittiseen dialogiin. Sen seurauksena jotkin yhteistyön dialogit ja mekanismit ovat toistaiseksi jäässä, ja sanktioita, jotka tähtäävät Venäjän toiminnan muutokseen Ukrainassa, on toimeenpantu. Siitä huolimatta Venäjä säilyy luonnollisena kumppanina EU:lle, sekä strategisena pelaajana kamppailussa alueellisia ja globaaleja haasteita vastaan". (EEAS, 3.3.2020.) Sanktioihin palataan tarkemmin, mutta mielestäni kuvaavaa tässä jo on, että suhteiden heikkeneminen myönnetään, mutta Venäjää ei silti suljeta täysin ulos. Sen sijaan Venäjä säilyy luonnollisena kumppanina EU:lle. Tämä kaikki samalla, kun aivan EU:n naapurissa on meneillään konflikti ja kansainvälisiä lakeja rikkova tapahtuma. Yksi mahdollinen näkökulma on, että tässä taustalla vaikuttaa EU:n huoli globaaleista ongelmista, kuten ilmastonmuutoksesta. Venäjän toimintaa ei haluta hyväksyä, mutta samalla tunnustetaan myös Venäjän rooli, jolloin käytännössä pyritään silti tulemaan toimeen. Keskinäisriippuvuuden idea vaikuttaa olevan kuin taustaoletus. Sen sijaan, että esimerkiksi realismin näkökulmasta EU:lla voisi olla täysin omat intressit ja pyrkimys voimasuhteiden tasapainoon, niin EU on riippuvuussuhteessa Venäjän kanssa muun muassa ilmastonmuutoksen ja ympäristökysymysten kautta. Toinen näkökulma ja edellistä tukien on, että liberalismiin näkökulmasta EU:ta ohjaa alhaalta ylös tulevat intressit. Eli tavallisten kansalaisten intressit, jotka he demokratian kautta ilmaisevat, että EU:n toiminnassa keskittyminen esimerkiksi globaaleihin ongelmiin, on keskiössä.

5.3 Kansainväliset instituutiot ja normit, sekä sanktiot

EU antaa suurta arvoa kansainvälisille instituutioille ja normeille. EU on muun muassa suuri YK:n tukija paitsi rahallisesti, niin ennen kaikkea ideologisesti. Kahdessa seuraavassa sitaatissa ilmenee sopimusten tärkeys sekä kansainväliset instituutiot ja normit. *“As members of the United Nations, the Organisation for Security and Cooperation in Europe (OSCE) and the Council of Europe, the EU and Russia have committed to upholding and respecting the fundamental values and principles of democracy, human rights, the rule of law and the market economy.”* Eli *“Yhdistyneiden kansakuntien, Euroopan turvallisuus ja yhteistyö organisaation (OSCE) ja Euroopan neuvoston jäsenenä EU ja Venäjä ovat sitoutuneita ylläpitämään ja kunnioittamaan demokratian, ihmisoikeuksien, laillisuusperiaatteen ja markkinatalouden perusarvoja ja periaatteita”*. *“The current legal basis for EU-Russia relations is the Partnership and Cooperation Agreement (PCA) which came into force in 1997, initially for 10 years. Since 2007 it has been renewed annually. It established a political framework for regular consultation between the EU and Russia, based on the principles of respect for democracy and human rights, political and economic freedom, and commitment to international peace and security.”* Eli *“Nykyinen laillisuus pohja EU:n ja Venäjän suhteille perustuu Kumppanuus ja Yhteistyösopimukseen (PCA) joka astui voimaan 1997 aluksi kymmeneksi vuodeksi. Vuoden 2007 jälkeen se on uusittu vuosittain. Se muodosti poliittisen kehyksen EU:n ja Venäjän neuvotteluilla, jotka perustuvat demokratian, ihmisoikeuksien, poliittisten ja taloudellisten vapauksien kunnioittamiseen, sekä velvoittaa kansainväliseen rauhaan ja turvallisuuteen”*. (EEAS, 3.3.2020.) Esitetyissä sitaateissa kerrotaan, kuinka EU ja Venäjä molemmat toimivat monissa kansainvälisissä instituutioissa. Kansainväliset instituutiot luovat ja ylläpitävät yhteistä sääntöpohjaista liberaalia maailmanjärjestystä. Sopimuksia on tehty ja näihin osallistuminen edellyttää Venäjän kunnioittavan demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltiota ja markkinataloutta. Näistä siteerauksista voi siis abstrahoida pyrkimyksen ja sitoutumisen kansainvälisiin instituutioihin ja normeihin. Mielenkiintoista myös on, että vain kuusi vuotta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen EU oli jo tehnyt

todella kattavan sopimuksen Venäjän kanssa liittyen yhteistyöhön ja Venäjän demokraattiseen ja markkinataloudelliseen kehitykseen. EU:ssa on koettu siis todella tärkeänä saada Venäjä mukaan länsimaiseen kehitykseen. Realismin näkökulmasta, koska valtioihin ei voi luottaa, ovat kansainväliset instituutiot toissijaisia, kuten Mearsheimerin ajatuksissa ilmeni. EU:n antama suuri arvo instituutioille on mahdollista ymmärtää paremmin liberalismiin näkökulmasta.

Valtioiden alueellinen koskemattomuus ja suvereniteetti kuuluvat kansainväliseen järjestykseen. Kun EU katsoo, että kansainvälistä järjestystä, demokratiaa ja muita liberaaleja arvoja on rikottu, voi se asettaa sanktioita. Näistä sanktioista EU käyttää termiä rajoittavat toimenpiteet. Termin voi tulkita niin, että EU pyrkii pehmentämään sanktiot vain lakiteknisiksi toimenpiteiksi ja näin häivyttämään pois mahdolliset tulkinnot sen toimista, jotka voisivat rikkoa sen normatiivista rauhaan perustuvaa valtaa. Venäjää vastaan EU on asettanut rajoittavia toimenpiteitä, eli sanktioita, kun Venäjä miehitti Krimin niemimaan, sekä muun muassa myrkytti venäläisen oppositiopoliitikon. Yksi tapa sanktioida ovat diplomaattiset rajoitukset, joita EU on Venäjälle asettanut. Diplomaattiset rajoitukset ovat esimerkiksi Venäjän sulkeminen ulos G8 maiden kokouksista. G8 on johtavien teollisuusmaiden ryhmä, jossa maiden johtajat tapaavat. Venäjä erotettiin G8:sta ja nykyään se tunnetaan nimellä G7 (EEAS, 1.11.2021.) G8 maat koostuvat muutamien EU maan ja Venäjän lisäksi Yhdysvalloista ja Japanista. EU:lla on siis todennäköisesti ollut suuri valta päätettäessä Venäjän ulos sulkemisesta ja toisaalta Yhdysvallat ja Japani ovat tukeneet päätöstä. EU:n pakottava voima sanktioissa on muun muassa diplomaattinen ulossulkeminen. Tarkoituksena todennäköisesti sulkea ulos nimenomaan sellaisilta kansainvälisiltä foorumeilta, jotka koetaan vaikutusvaltaisiksi, mutta kuitenkin sellaisilta, joissa EU:lla on valtaa. Tilanne kuitenkin on, että EU:lla ja Venäjällä säilyy keskinäinen kumppanuussuhde ja Venäjä kuuluu muihin kansainvälisiin instituutioihin. Tässä lienee siis esimerkki siitä, miten EU:n valta on jäänyt vaisuksi esimerkiksi YK:ssa, mistä tieteelliset artikkelitkin kertoivat. Lopputuloksena EU on sellainen toimija, joka kokee tarpeelliseksi vastata Venäjän käytökseen.

Vuonna 2014 tehtiin Minskissä sopimus, jossa sovittiin tulitauosta ja sotilaallisesta toiminnasta itäisessä Ukrainassa. Sopimuksen osapuolina olivat Ukraina ja Venäjä (UN, 5.9.2014.) EU on tehnyt tästä sopimuksesta yhden periaatekysymyksensä liittyen sen Venäjä-sanktioihin. Minskin sopimus pitäisi EU:n mielestä laittaa täysimääräisesti voimaan, jotta sanktioita voisi purkaa (Euroopan komissio, 16.6.2021.) Tämä on hyvä esimerkki siitä, kuinka EU tukee kansainvälisesti tehtyjä sopimuksia legitimeinä. Tavoitteena on rauha, joka saavutetaan, kun kaikki noudattavat yhteisesti sovittuja sääntöjä ja normeja.

5.4 Taloudellinen yhteistyö ja taloussanktiot

EU:n ja Venäjän taloudellinen yhteistyö lähti virallisesti käyntiin vuonna 1997 tehdyn kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen kautta. Yleiset tilastoarvot Venäjän ja EU:n kauppasuhteista ovat seuraavat. Venäjä on EU:n viidenneksi suurin kauppakumppani tehden 4.8% EU kokonaiskaupasta vuonna 2020. EU on taas Venäjälle kaikista suurin kauppakumppani tehden 37.3% Venäjän kokonaiskaupasta vuonna 2020 (Euroopan komissio, 26.5.2021.) Ulkoasiainhallinnon nettisivulla kerrotaan, että Venäjä on pudonnut kolmannelta sijalta viidennelle sijalle sitten vuoden 2012. EU on myös suurin ulkomainen investoija Venäjällä (EEAS, 3.3.2020.) Venäjä liittyi vuonna 2012 Maailman kauppajärjestöön (WTO) ja EU:n komission sivuilla kerrotaan, kuinka silloin odotettiin, että kaupankäynti tulisi yhä lisääntymään ja helpottumaan (Euroopan komissio, 26.5.2021). Eli käsillä on tilanne, jossa Venäjä on liittynyt Maailmankauppajärjestöön ja odotukset kaupankäynnistä ovat olleet korkealla. Kuitenkin Venäjä on pudonnut EU:n tärkeänä kauppakohteena, mutta EU on pysynyt Venäjälle tärkeimpänä kohteena.

EU on kaupankäynnin lisäksi asettanut myös taloudellisia sanktiota Venäjää vastaan. Taloudelliset sanktiot kohdistuvat ennen kaikkea tiettyihin yksilöihin sekä yrityksiin ja organisaatioihin. Kattavammat rajoitukset koskevat taloudellisia toimia Krimin alueella, sekä tiettyjä teollisuuden aloja. Tällä hetkellä EU on asettanut rajoittavia toimenpiteitä 185 yksilöön ja 48 muuhun entiteettiin, kuten yrityksiin. Nämä sanktiot ovat esimerkiksi EU:n alueella olevien varojen jäädyttämistä ja matkustuskieltoja. Krimin alueelle kohdistetut sanktiot ovat kokonaisvaltaisempia. Mitään siellä tuotettua ei saa tuoda EU:hun. Yleiset sanktiot Venäjää vastaan liittyvät taas asekauppaan, aseteknologiaan sekä muihin sellaisiin kohteisiin, joita voitaisiin hyödyntää Ukrainan konfliktissa (EEAS, 1.11.2021.) Liberalismin näkökulmasta aivan keskeistä on, kuinka rajoittavat toimet kohdistetaan tiettyihin yksilöihin. EU:n politiikassa pyritään ymmärtämään, että vain tietyt yksilöt ovat syypäitä asioihin kokonaisen kansakunnan sijaan. Näin ollen vain selvästi sodankäyntiin liittyvät alat, sekä Krimin niemimaa, joka on kiistan keskiössä, voidaan sanktioida, jolloin sanktiot eivät todennäköisesti vahingoita tavallista venäläistä kansaa.

EU:n kaupankäynti Venäjällä on pudonnut merkittävästi. EU:n komissio tiedottaa, että Venäjän liityttyä Maailmankauppajärjestöön, on Venäjä asettanut EU:lle erilaisia tulleja ja muita rajoitteita. Tästä on seurannut, että monet EU-lähtöiset yritykset on työnnetty ulos Venäjän markkinoilta. EU:n laittamat sanktiot siis eivät lähtökohtaisesti häiritse markkinoita ja tavallisia ihmisiä, kuten sillä on ollut tarkoituskin. Yksilöiden merkitys ja taloudellinen keskinäisriippuvuus ovat EU:n toiminnassa ilmeisen tärkeitä. Mielenkiintoista on huomata, kuinka Venäjälle EU on silti isoin kauppakumppani. Tätä voi lähestyä siitä näkökulmasta, että EU on, sekä omalla isolla koolaan, että normatiivisella voimallaan luonut tilanteen, jossa venäläisten kannattaa käydä kauppaa EU:n kanssa. Kuitenkin EU:n sama koko ja normatiivinen voima ulottuu muuallekin maailmaan, joten Venäjän merkitys kaupankäynnissä voi pienentyä jo tämän suhteellisen merkityksen vähentymisen myötä.

5.5 Tasavaltalaisuus

Euroopan unionin tavoitteina ovat demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen ylläpitäminen ja lisääminen maailmassa. Liberalismin näkökulmasta tätä ilmiötä sopii kuvaamaan tasavaltalaisuus. Keskiössä on, että perustava subjekti on yksilö. Yksilöiden mieltymysten mukaisen hyvän elämän toteuttaminen on tärkeää. Demokratia ja oikeusvaltio ovat tapoja saavuttaa tämä tavoite. EU:n ja Venäjän suhteista kertovassa tiedotteessa kerrotaan, kuinka Vuonna 2019 yli 4 miljoonalle venäläiselle myönnettiin Schengen-alueen viisumit. Venäläiset opiskelijat ovat ensimmäisellä sijalla EU:n Erasmus+ -ohjelmassa (EEAS, 2021, v.15.) Tästä voidaan päätellä ensinnäkin, kuinka olennaisena EU:n ja Venäjän suhteissa EU näkee ihmisten liikkuvuuden. EU:n toimijuiden keskiössä on sen kyky viedä liberaalia maailmankatsomusta maailmalle esimerkiksi opiskelijoiden kautta. Kun EU:ssa ihmisillä on hyvät mahdollisuudet opiskella, niin on mahdollisesti, että ideoita ja osaamista viedään myös omiin kotimaihin. Tämä taas voi mahdollistaa paremman demokratian toimivuuden myös EU:n ulkopuolella.

Kuten aiemmin EU:n tiedotuksessa kerrottiin, niin EU on maailman suurin kehitysavun antaja. EU on muun muassa perustanut erillisen viraston nimeltä The European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR) eli Euroopan instrumentti demokratialle ja ihmisoikeuksille. Sen tavoitteita ovat ihmisoikeuksien puolustus, demokratian edistäminen, sekä ihmisoikeuksiin erikoistuneiden kansainvälisten mekaniismien tukeminen. Venäjän tapauksessa EIDHR projekteja toimeenpannaan kansalaisjärjestöjen kautta. Vuodesta 1997 saakka, jolloin EU ja Venäjä solmivat virallisen yhteistyösopimuksen, on Venäjällä toteutettu yli 390 projektia (EEAS, 3.3.2020.) Myös ajankohtaisena Covid-19 pandemian aikana EU:lla on oma ohjelma, joka auttaa Venäjällä erityisen pahasti pandemiasta kärsineitä (EEAS, 2021, v.15). Venäjä ei ole kehitysmää, mutta silti siellä on paljon sellaisia asioita, joita EU kokee tärkeäksi tukea kehitysyhteistyön kautta. Esimerkiksi EU tukee Venäjän kansalaisyhteiskuntaa, jonka tavoitteena on vahvistaa ihmisoikeuksia ja demokratian toteutumista. EU:n projekteja on siis mahdollista ymmärtää liberalismin näkökulmasta ensinnäkin niin, että EU

käyttää pehmeää valtaa. Avunanto ei ole pakottavaa tai uhkaavaa. Se pyritään kohdistamaan hätää kärsiville ihmisille sen sijaan, että annettaisiin tukea suoraan valtiolle. Toisekseen on mahdollista ymmärtää nämä projektit pyrkimyksenä toteuttaa demokraattista rauhan teoriaa. Eli vähemmän konflikteja, kun ihmiset ovat hyvinvoivia ja kykeneviä vaikuttamaan oman valtionsa asioihin.

5.6 EU:n Venäjäpolitiikan tämänhetkinen strategia ja yhteenveto

EU on tehnyt viiden periaatteen listan, joka ohjaa sen Venäjä-politiikkaa. Ensiksi on Minskin sopimuksen täytäntöönpano myös Venäjän osalta, jonka jälkeen EU voi vasta helpottaa Venäjälle asettamiaankin sanktioita. Toiseksi EU tavoittelee vahvoja suhteita muihinkin itäisiin naapureihinsa. Kolmanneksi se pyrkii vahvistamaan omaa sietokykyään esimerkiksi energiaturvallisuuden osalta. Neljänneksi on valikoiva lähestyminen Venäjän kanssa EU:n omien intressien mukaisesti. Viidenneksi on EU:n tuki eurooppalaisten ja venäläisten ihmisten kontakteille ja Venäjän kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen (EEAS, 2021, v.15.) Minskin sopimuksen noudattamisen vaatimus on suoraan EU:n pyrkimys kansainvälisten instituutioiden, normien ja sopimusten noudattamiselle. Ihmisten kohtaamisten ja Venäjän kansalaisyhteiskunnan tukeminen on EU:n selvä pyrkimys vahvistaa demokratiaa ja keskinäisriippuvuutta. Kuitenkin muista kohdista voi tulkita myös niin, että EU pyrkii toimimaan strategisemmin ja omia intressejään ajaen. Tiedotus on uusi, jolloin tästä voidaan nähdä EU:n toimijuuden muutos. Pyrkimys vahvistaa EU:n omaa asemaa esimerkiksi energian osalta ja toisaalta yhteistyötä Venäjän kanssa tehdään, jos EU itse kokee sen olevan omien intressiensä mukaista.

EU painottaa yhteistyötä, kansainvälisiä instituutioita ja keskinäisriippuvuutta. EU näkee sekä itsensä, että Venäjän sellaisina toimijoina, joiden tulee ratkaista globaaleja haasteita. EU ja Venäjä ovat keskinäisriippuvuussuhteessa ja tätä EU pyrkii toimillaan

yhä edistämään. Venäjän tuominen yhteisten sääntöjen ja normien piiriin on yksi tapa. Venäjän kansalaisyhteiskunnan tukeminen on toinen tapa. Tällä pyritään vaikuttamaan Venäjän demokratiakehitykseen. Tätä kaikkea voi ymmärtää liberalismiin käsitteillä, jossa yksilöiden toimijuus on ratkaisevaa. Koska EU on sekä itsessään, että sen jäsenmaat, demokratioita, niin sen toiminnassa toteutuu ihmisten mieltymykset rauhaan, sovinnaisuuteen, kaupankäyntiin, sekä keskittyminen EU:n omaa turvallisuuden maksimointia laajempiin ongelmiin, kuten ilmastonmuutokseen ja köyhyyteen muissa maissa. Kun Venäjän katsottiin rikkovan kansainvälistä järjestystä toimissaan Ukrainassa, niin EU asetti sille sanktioita. Mitään sotilaallisesta toiminnasta ei kuitenkaan puhuttu, koska EU ei ole sotilaallinen toimija. Sen sijaan, että EU käyttäisi kovia keinoja ja laittaisi kauppasaarrolla Venäjän koko talouden hyvin ahtaalle, niin sanktiot kohdistetaan vain tiettyihin yksilöihin ja yrityksiin. Koko Venäjään kohdistuvat sanktiot ovat vain sotilaalliseen puoleen liittyviä, joiden ei pitäisi vaikuttaa tavallisten ihmisten elämään. Diplomaattinen sanktio koskee sellaisia instituutioita, joissa EU on vahvoilla ja joissa sille ei ole olemassa selkeää vastavoimaa. Tästä G8 maiden ryhmä on hyvä esimerkki. Siinä muut maat voidaan katsoa kuuluvan läntiseen piiriin, jolloin niiden on helppo sulkea Venäjä pois G8 ryhmästä. Vastaava tilanne ei vallitse muissa isommissa instituutioissa.

6 POHDINTA EU:N VENÄJÄ-POLITIIKASTA JA LIBERALISMISTA

Tämän tutkielman tutkimuskysymys on ollut, että miten Euroopan unionin toimintaa sen Venäjä-politiikassa voi ymmärtää liberalistisen kansainvälisen politiikan teorian avulla. Euroopan unioni on toimijana mielenkiintoinen, koska se ei sovellu perinteiseen valtiokäsitykseen. EU:lla sekä on, että siltä puuttuu perinteisiä valtiollisia ominaisuuksia. Tällä on väistämättä vaikutusta siihen, miten EU toimii tai mahdollisesti voisi toimia. Kuitenkin EU on poliittinen kokonaisuus ja maailman suurin kauppaliittouma, jolla on suurimmat sisämarkkinat. EU on maailman toiseksi suurin talous bruttokansantuotteella mitattuna sekä suurin kehitysavun antaja. EU sekä tukee muita kansainvälisiä instituutioita, että rakentaa omaa instituutiotaan, joka luo vaikuttavuutta maailmaan.

Kansainvälisen politiikan teorioista liberalismi vaikuttaa edelleen olevan erinomainen työkalu, jota käyttää kansainvälisen politiikan analysoimiseen. Etenkin liberalismin yksilön ja hänen mieltymystensä nostaminen keskiöön tarjoaa mielestäni erinomaisen tavan ymmärtää valtioiden toimijuutta. Sen ymmärtäminen, että ihmisillä on erilaisia mieltymyksiä tuo esiin sen, kuinka eri tavoin valtiot voivat käyttäytyä samankaltaisissa tilanteissa. Tai toisin sanoen, riippuen siitä kuinka demokraattinen maa on, voi sen toiminnan ymmärtää kuvastavan suuremman tai pienemmän joukon tahtoa. Jos maan hallinnossa on sen väestö suhteellisen hyvin edustettu, niin ei ole mitenkään

itsestään selvää, että valtio pyrkisi turvallisuuden ja voiman maksimointiin, kuten realismissa oletetaan. Liberalismin yksilökeskeinen analyysi toimii erityisen hyvin nykypäivän vallalla olevien globaalien ongelmien tarkasteluun. Kun ongelmat ovat valtioiden rajat ylittäviä, ilmenee selvemmin, että valtioita voi olla vaikea käsitellä yhteinäisinä toimijoina, kun ihmiset ovat erimielisiä siitä, kuinka tulisi toimia.

Tutkielman analyysistä on mahdollista päätellä, että tähän asti EU ei toimijana ole sen tapainen, joka pyrkii ratkaisemaan asiat pakottamalla tai sotilaallista voimaa käyttämällä. Sen sijaan sen toimissa on nähtävissä pyrkimys erottaa Venäjän hallinto Venäjältä muutoin. Venäjän hallinto koostuu pienestä ihmisjoukosta ja koska Venäjällä ei ole vapaata demokratiaa, niin ei voida olettaa sen toimien vastaavan koko väestön näkemystä. EU:n toimet Venäjän suuntaan tähtäävät nykyisen hallinnon rajoittamiseen ja vahvan kansalaisyhteiskunnan rakentamiseen, jolloin demokraattisen rauhan teorian mukaisesti olisi mahdollista saavuttaa tasapainoisempi tila Eurooppaan. Kuitenkin EU:n toimijuus on ollut alati kehittyvää ja sen sisäinen integraatio on edennyt. EU:n viimeaikaiset puheet geopolitiikasta antavat viittauksia siitä, että EU:sta voisi tulla myös sotilaallinen toimija. Myöskin Venäjän aivan viimeaikaiset toimet ovat mahdollisesti osaltaan edesauttamassa EU:n toimintatapojen muutosta, kun EU joutuu miettimään sen rajoittavien toimien riittävyttä. Tutkielmassa käytetty liberalismi on siis tähänastisen EU:n tarkasteluun hyvin soveltuva teoria, mutta välttämättä kuitenkaan aivan kaikkia EU:n ominaisuuksia se ei kata. Myöskin sen jatkuva muutos voi tehdä sen, että liberalismi ei ole teorioista kaikista soveltuvin. EU:n toimijuuden, sekä sen Venäjä-politiikan tutkiminen on jatkossakin aiheellista, sekä EU:n että, maailmanjärjestyksen jatkuvan muutoksen takia.

7 LÄHTEET

7.1 Aineisto

European Union External Action Service (3.3.2021). The European Union and the Russian Federation. Haettu osoitteesta https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/35939/european-union-and-russian-federation_en

European Union External Action Service (1.11.2021). EU restrictive measures in response to the crisis in Ukraine. Haettu osoitteesta https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_restrictive_measures_in_response_to_crisis_in_ukraine_eng.pdf

European Union External Action Service (2021). Facts and figures about EU-Russia relations. Haettu osoitteesta https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eeas-eu-russia_relation-en-v15.pdf

Euroopan komissio (16.6.2021). EU-Russia relations: Commission and High Representative propose the way forward. Haettu osoitteesta <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/joint-communication-eu-russia-relations.pdf>

Euroopan komissio (26.5.2021). Russia. Haettu osoitteesta <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/russia/>

United Nations Peacemaker. (5.9.2014). Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group (Minsk Agreement). Haettu osoitteesta <https://peacemaker.un.org/UA-ceasefire-2014>

7.2 Kirjallisuus

Biersteker, T., & Portela, C. (2015). EU sanctions in context: three types.

Burchill, S. (2013). Liberalism. Teoksessa S. Burchill & A. Linklater (toim.), *Theories of International Relations*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Böröcz, J., & Sarkar, M. (2005). What Is the EU? *International Sociology*, 20(2), 153–173. <https://doi.org/10.1177/0268580905052367>

Dahl, R. A. (1957). The concept of power. *Behavioral science*, 2(3), 201-215.

Donnelly, J. (2000). *Realism and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press

Dreyer, I & Luengo-Cabrera, J. (2015). On target?: EU sanctions as security policy tools. I. Dreyer, & J. Luengo-Cabrera (toim.). Paris: EU Institute for Security Studies. Haettu osoitteesta https://findresearcher.sdu.dk:8443/ws/files/116153122/Report_25_EU_Sanctions.pdf

Euroopan unioni. Perustietoa Euroopan unionista. Haettu osoitteesta https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_fi#eu:n-rooli-maailmassa

Fan, Y. (2008). Soft power: Power of attraction or confusion?. *Place Brand Public Dipl* 4, 147–158 (2008). <https://doi.org/10.1057/pb.2008.4>

Forde, S. (1992). Varieties of Realism: Thucydides and Machiavelli. *The Journal of Politics*, Vol. 54, No. 2 (May, 1992), pp. 372-393. Haettu osoitteesta https://www.jstor.org/stable/2132031?seq=1#metadata_info_tab_contents

Heiskanen, H. (12.10.2021). Talibanin ja EU:n edustajat keskustelivat ensi kertaa Qatarissa – Samaan aikaan EU lupasi miljardin hätäavun Afganistaniin ja naapurimaille. Yle. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-12140249>

Heywood, A. (2013). *Politics* (4. painos). New York: Palgrave Macmillan.

Hiltunen, A. (3.12.2020). EU tähyää kohti geopoliittisia pelipaikkoja – miten käy unionin arvojohtajuuden?. *Ulkopolitiikka* 4/2020.

Jørgensen, K. E., & Schwartzman, Y. (2016). The EU as a global actor. In *The European Union as a Global Health Actor* (pp. 1-20).

Kant, I. (2015). *Ikuiseen rauhaan* (suom. J. Tuomikoski). Helsinki: Into Kustannus Oy.

Keohane, R. & Nye, J. (1977). *Power and Interdependence: World politics in transition*. Boston: Little, Brown.

Laura, J. D. M. EU AS A GLOBAL ACTOR IN A GLOBALIZED WORLD. *Strategiimanageriale.ro*

Mearsheimer, J. J. (1994). The false promise of international institutions. *International security*, 19(3), 5-49.

Meiser, J. (2018). *Introducing Liberalism in International Relations Theory*. *E-International Relations*. Haettu osoitteesta <https://www.e-ir.info/pdf/72781>

Moravcsik, A. (1992). *Liberalism and international relations theory*. Cambridge, MA: Center for International Affairs, Harvard University.

Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94-109.

<https://doi.org/10.1177/0002716207311699>

Ojanen, H. (2021). Ulko- turvallisuus- ja puolustuspolitiikka: EU valtioiden maailmassa. Teoksessa T. Raunio & J. Saari (toim.), *Moninaisuudessaan yhtenäinen? Euroopan unionin suunta* (s. 188-211). Helsinki: Grano

Portela, C. (2016). How the EU learned to love sanctions. *Connectivity wars*, 36-42.

STT. (19.10.2021). EU-komission puheenjohtaja väläyttää taloudellisia keinoja Puolan uhitteluun puuttumiseksi, Puolan mielestä EU pelottelee. Yle. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-12151454>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Viotti, P. R., & Kauppi, M. V. (2019). *International relations theory*. Rowman & Littlefield.

Vuving, A. L. (2009). *How soft power works*. Asia-Pacific Center for Security Studies Honolulu United States.

Wright, N. (2011). The European Union: What kind of international actor? *Political Perspectives*, 5(2), 8-32. Haettu osoitteesta http://hummedia.manchester.ac.uk/schools/soss/politics/political-perspectives/Volume%205%20Issue%202/PPVolume5-Issue2-2011-Wright-1_final.pdf